

Sygn. akt II PK 57/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa Województwa [...]

przeciwko M. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 kwietnia 2018 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego w B.
z dnia 25 sierpnia 2016 r., sygn. akt VI Pa [...],

I. oddala skargę kasacyjną,

**II. zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanej 2025 zł
(dwa tysiące dwadzieścia pięć) tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z 25 sierpnia 2016 r. oddalił

apelację skarżącego Województwa [...] od wyroku Sądu Rejonowego w B. z 23 czerwca 2015 r., którym oddalono powództwo pracodawcy samodzielnego Publicznego Zakładu Zdrowotnego C. w B. przeciwko pozwanej M. P. o zasądzenie zwrotu dodatku za wysługę lat nienależnie pobranego od 1 stycznia 2011 r. do 31 maja 2013 r. w kwocie 52.095,02 zł. Skarżący jest następcą prawnym wskazanego Zakładu Zdrowotnego (zlikwidowanego). Pozwana była dyrektorem Centrum od 28 sierpnia 1998 r. do 30 kwietnia 2014 r. Podstawą żądania była ustawa z 3 marca 2000 r. o wynagrodzeniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (dalej także „ustawa” lub „ustawa z 3 marca 2000 r.”) i twierdzenie, że ustawa nie pozwalała na wypłatę pozwanej dodatku stażowego. Sąd Rejonowy ustalił, że Marszałek Województwa [...] przyznał pozwanej w 2000 r. wynagrodzenie z dodatkiem za wysługę lat. W 2006 r. zwiększono wynagrodzenie i przyznano dodatek za wysługę lat. Pismem z 24 października 2008 r. ustalono pozwanej wynagrodzenie miesięczne stanowiące 2,6 krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku. W 2011 r. przeprowadzono kontrolę w zakresie wypłaty nagród jubileuszowych kierownikom samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej. W piśmie Wicemarszałka Województwa z 22 grudnia 2011 r. przypomniano dyrektorom SPZOZ, że wynagrodzenia pobrane w wysokości przewyższającej zasadę określoną w art. 29b ustawy podlegają zwrotowi jako świadczenia nienależne. Poinformowano również, że zgodnie z art. 5 ustawy kierownikom przysługuje wyłącznie wynagrodzenie miesięczne, może być wypłacona tylko nagroda roczna, a wypłacone nagrody jubileuszowe stanowią świadczenia nienależne. W kolejnych pismach Wicemarszałka Województwa z 11 kwietnia i 3 czerwca 2013 r. podtrzymano twierdzenia co do podstaw nienależności pobranego przez pozwaną dodatku za wysługę lat. Sąd Rejonowy stwierdził, że pozwana w świetle przepisów ustawy (art. 5 i inne) nie miała prawa do dodatku stażowego. Jest to regulacja bezwzględnie obowiązująca i pozwana powinna się do niej zastosować. W miejsce wynagrodzenia wieloskładnikowego (wynagrodzenie zasadnicze i dodatek) wprowadzono wynagrodzenie jednoskładnikowe (uchwała Zarządu Województwa [...] z 21 października 2008 r.). Pozwana została poinformowana o wysokości wynagrodzenia pismem

Marszałka Województwa z 24 października 2008 r., w którym ustalono jej wynagrodzenie. W poprzednich okresach, gdy następowała zmiana wynagrodzenia pozwanej, za każdym razem uregulowana była także kwestia dodatku za wysługę lat. W piśmie z 24 października 2008 r. nie ma żadnych wskazań do naliczenia i wypłaty dodatku za wysługę lat, co w ocenie Sądu Rejonowego pozwalało pozwanej jako nie prawnikowi przyjąć, iż dodatek ten został utrzymany na wcześniejszym poziomie. Pozwana pobierając dodatek od stycznia 2011 r. do maja 2013 r. pobierała co do zasady świadczenie nienależne. W świetle okoliczności sprawy Sąd stwierdził, iż pracodawca pozwanej nie był zobowiązany do wypłaty na jej rzecz dodatku za wysługę lat, a pomimo to wypłata taka nastąpiła (art. 405 i art. 411 pkt 1 k.c.). Ponadto pozwana mogła skutecznie powoływać się na okoliczność, iż nie mogła liczyć się z obowiązkiem zwrotu dodatku za wysługę lat i zużyła go na bieżące potrzeby życia codziennego (art. 409 k.c.).

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu oddalenia apelacji stwierdził, że Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej wykładni art. 409 i 411 k.c. w związku z art. 300 k.p. i ustawy z 3 marca 2000 r. Marszałek Województwa ustalił wysokość wynagrodzenia miesięcznego pozwanej z prawem do dodatku za wysługę lat. W piśmie z 24 października 2008 r. nie było żadnych wskazań ani wyjaśnień co do kwestii naliczania i wypłaty dodatku za wysługę lat, wskazano jedynie wysokość pensji zasadniczej, nie odnosząc się do kwestii dodatku stażowego. W tej sytuacji wynagrodzenie to wyliczała księgowość w jednostce, którą kierowała pozwana. Skoro nie było zatem żadnych informacji i wyjaśnień dotyczących dodatku stażowego, to nie można czynić pozwanej zarzutu, że obliczono dla niej wynagrodzenie łącznie z dodatkiem stażowym, gdyż pismo Marszałka Województwa z 2008 r. mogło być w ten sposób zinterpretowane, ponieważ nie było do niego żadnych wyjaśnień. Tym samym pozwana nie miała obowiązku stwierdzić, że pobierany dodatek stażowy był świadczeniem nienależnym, skoro potwierdzenie tego przekonania znajdowało się również w decyzjach Marszałka Województwa dotyczących wysokości jej miesięcznego wynagrodzenia, wskazujących na prawo do dodatku za wysługę lat. Ponadto w 2011 r., po wejściu w życie art. 29b ustawy z 3 marca 2000 r.,

Urząd Marszałkowski i Marszałek Województwa zaczęli się interesować wysokością wynagrodzeń miesięcznych wypłacanych dyrektorom. W 2011 r. wysłano do jednostki kierowanej przez pozwaną kontrolę przeprowadzoną w zakresie wypłaty nagród jubileuszowych kierownikom spzoz, obejmując okres od 1 stycznia 2008 r. do 31 sierpnia 2011 r. Kontrola miała na celu skontrolowanie czy do wynagrodzenia nie jest wypłacana nagroda jubileuszowa jako świadczenie, którego dyrektorzy nie powinni pobierać. Osoby kontrolujące miały do dyspozycji całą dokumentację płacową. Nie mogły zatem podczas kontroli nie zauważyć wypłaconego dodatku stażowego do pensji zasadniczej pozwanej. Pozwana mogła być przekonana, zważywszy na wyniki kontroli i brak stwierdzenia nieprawidłowości w tym zakresie, że wynagrodzenie pobierane przez nią jest wypłacane prawidłowo. Pozwana wskazała, że pobierała wynagrodzenie wraz z dodatkiem za wysługę lat w przekonaniu, że pieniądze jej się należą i zużyła je na bieżące potrzeby życia codziennego, zaś powód nie wykazał, aby pozwana była wzbogacona o kwoty wypłaconych nienależnych świadczeń. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na powodzie (art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c.). Zarzut powoda, iż w 2011 r. Marszałek Województwa kilkakrotnie pisemnie zwracał uwagę dyrektorom spzoz, w tym pozwanej, na treść przepisów ustawy kominowej, w których to pismach wymieniano nagrodę jubileuszową jako świadczenie nienależne oraz wskazywano, jak należy naliczać wysokość wynagrodzeń, okazał się chybiony. Potwierdza to jedynie świadomość strony powodowej o wypłacaniu oprócz pensji zasadniczej także innych części wynagrodzenia, których pozwana nie powinna otrzymywać i zamiarze przerzucenia odpowiedzialności za pobieranie nienależnego dodatku stażowego na pozwaną. Należy zauważyć, że strona powodowa nie wykazała, żeby pozwana takie pismo Marszała Województwa otrzymała w 2011 r. Pozwana po otrzymaniu pisma Wicemarszałka Województwa z 11 kwietnia 2013 r. zaprzestała niezwłocznie pobierania dodatku za wysługę lat (mimo iż uważała, że pracodawca najpierw powinien wypowiedzieć jej warunki płacy i pracy). Gdyby pozwana otrzymała takie pismo wcześniej, tj. w 2011 r. niewątpliwie zaprzestałaby pobierania dodatku za wysługę lat już w 2011 r., nie chcąc się narażać na obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: I. przepisów postępowania –

art. 382 k.p.c. w związku z naruszeniem art. 328 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na jednozdaniowym uzasadnieniu bardzo istotnych w sprawie dokumentów – pism Marszałka Województwa [...], ustalających wynagrodzenie pozwanej, a w szczególności decyzji z 24 października 2008 r. Sąd Okręgowy w B. lakonicznie stwierdził, że „wnioski Sądu I instancji są logiczne i spójne, ocena wiarygodności dowodów jest zgodna z zasadami doświadczenia życiowego i nie budzi zastrzeżeń w świetle art. 233 k.p.c.”; II. prawa materialnego: a) art. 13 w związku z art. 5 ustawy z 3 marca 2000 r. o wynagrodzeniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwana mimo pobrania nienależnego świadczenia, które na mocy bezwzględnie obowiązujących przepisów, a więc „nieważne” jej nie przysługiwało, nie jest zobowiązana do ich zwrotu; b) art. 409 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwana nie musiała się liczyć z obowiązkiem zwrotu świadczenia nienależnego; c) art. 411 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że wiedzę powoda co do braku powinnośi spełnienia świadczenia należy utożsamiać z możliwością powzięcia tej wiedzy. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na istotne zagadnienie prawne lub potrzebę wykładni przepisów w następujących kwestiach: a) czy pracownik zatrudniony na kierowniczym stanowisku, którego obowiązuje podwyższona miara profesjonalnej staranności pracowniczej może „nieświadomie pobrać wynagrodzenie za pracę ponad ustawowo wyznaczone maksymalne limity wynagrodzenia określone w ustawie kominowej i czy pracownik taki musi się liczyć z obowiązkiem zwrotu korzyści przekraczających te limity mając na uwadze przepisy art. 409 k.c. w związku z art. 300 k.p. i w związku z art. 13 ustawy z 3 marca 2000 r. „ustawy kominowej”; b) gdyby przyjąć, że Marszałek Województwa ustalając wynagrodzenie pozwanej dokonał tego w sposób na tyle nieprecyzyjny (z czym powód się nie zgadza), przez co można było uznać, że obejmowało ono także prawo do dodatku za wysługę lat, to czy czynność ta byłaby czynnością nieważną w rozumieniu art. 58 § 2 i art. 411 pkt 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 5 i 13 ustawy kominowej. Skarga jest też oczywiście uzasadniona. Wywody Sądu Okręgowego dotyczące pobierania przez pozwaną dodatku

za wysługę lat rażąco naruszają art. 409 i art. 411 k.c. w związku z art. 300 k.p. i w związku z art. 5 i 13 ustawy kominowej, a nadto, wbrew utrwalonym poglądom judykatury, nie oddzielenie od siebie przypadków posiadania wiedzy o braku zobowiązania do świadczenia od niedołożenia należytej staranności „w dowiedzeniu” się, że jest się do tego świadczenia zobowiązanym, o których mowa w art. 411 pkt 1 k.c.

Pozwana wniosła o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok odpowiada prawu i dlatego skarga kasacyjna została oddalona.

Punktem wyjścia żądania jest pierwotna teza o nienależnym dodatku stażowym, jako świadczeniu nienależnym (art. 410 k.c.), łączona z art. 5 i art. 13 ustawy z 3 marca 2000 r. o wynagrodzeniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi.

Niedopuszczalne, bo nieważne, były postanowienia ustalające wynagrodzenie miesięczne, nagrodę roczną, odprawę oraz wartość świadczeń dodatkowych w wysokości wyższej niż maksymalna dopuszczona ustawą (art. 13).

Ten reżim nieważności odnosi się jednak do wynagrodzenia miesięcznego, które jest pojęciem szerszym niż wynagrodzenie zasadnicze. Na wynagrodzenie miesięczne mógł składać się dodatek stażowy. W aspekcie nieważności z art. 13 ustawy znaczenie ma zatem limit w niej określony.

W odniesieniu do kierowników samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej wynosił czterokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego (art. 8 pkt 10 w związku z art. 2 pkt 10 ustawy).

Powstaje pytanie czy wynagrodzenie miesięczne pozwanej w spornym okresie było wyższe niż kwota limitu. Odpowiedź powinna być negatywna. Z ustaleń wynika, iż w 2008 r. ustalono pozwanej wynagrodzenia miesięczne jako 2,6 krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze

przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego. Była to zatem wartość niższa niż maksymalna zastrzeżona w art. 8 pkt 10 ustawy. Uprawnione jest stwierdzenie, że wynagrodzenie pozwanej składające się w spornym okresie również z dodatku stażowego było łącznie niższe niż granica limitu ustawowego, czyli czterokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku określona dla kierowników samodzielnych publicznych zoz.

W tym miejscu rozróżnić należy reżim ustawy z 3 marca 2000 r. i regulację płacową wyrażoną w uchwale [...] Zarządu Województwa [...] z 21 października 2008 r. w sprawie zasad wynagradzania kierowników samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz dyrektorów wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego (k. 10 akt). Regulacja płacowa uchwały w przypadku pozwanej pozostawiała pewien margines w odniesieniu do limitu określonego w ustawie, bo dla jej kategorii zaszeregowania współczynnik wynagrodzenia wynosił maksymalnie 3-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (pozwanej przyznano 2,6-krotność). Ustawa stanowi natomiast o czterokrotności wynagrodzenia (art. 8 pkt 10).

Rzecz w tym, że wynagrodzenie pozwanej w spornym okresie nie było wyższe niż limit określony w ustawie. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego wyniosło odpowiednio w 2010 r. – 3.604,80 zł, w 2011 r. – 3.769,83 zł, w 2012 r. – 3.875,35 zł. W aktach sprawy znajdują się wnioski o przyznanie pozwanej nagrody rocznej z 20 czerwca 2011 r., z 25 lipca 2012 r., z 26 sierpnia 2013 r. (k. 71-76 akt), w których podano, że przeciętne wynagrodzenie średnie brutto pozwanej wynosiło odpowiednio 11.839 zł w 2010 r., 11.764 zł w 2011 r., 10.860 zł w 2012 r. Wysokość przeciętnych wynagrodzeń jest więc niższa niż obowiązująca w tym czasie czterokrotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku. W takiej sytuacji nie miały zastosowania art. 13 ustawy i skutek nienależnego świadczenia z art. 411 pkt 1 k.c., gdyż nie było nieważnej czynności prawnej.

W świetle powyższego trafne jest stanowisko zaskarżonego wyroku, że pozwana nie jest zobowiązana do zwrotu dochodzonej należności.

Niezależnie oceny tej nie zmieniają zarzuty skargi, które nie składają się na zasadne podstawy kasacyjne.

Skarżący nie wykazuje, że pozwana otrzymała nienależne świadczenia. Zarzuca naruszenie art. 411 k.c. (w związku z art. 300 k.) i zapewne ma na uwadze sytuację z punktu 1 tego przepisu, jednak wpierw należałoby stwierdzić, że samo świadczenie było nienależne w rozumieniu art. 410 § 1 k.c. Punktem oparcia dla skarżącego jest przepis art. 13 w związku z art. 5 ustawy z 3 marca 2000 r. Nieważne jest jednak wówczas postanowienie lub inny akt określający wynagrodzenie miesięczne wyższe niż limit określony w ustawie. Skarżący nie przeprowadza analizy, która uzasadniałaby stwierdzenie, że miesięczne wynagrodzenie pozwanej łącznie z dodatkiem stażowym, było wyższe niż limit określony w ustawie, czyli czterokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa GUS. Przedstawiona wyżej analiza uprawnia natomiast stwierdzenie, że wynagrodzenie miesięczne pozwanej łącznie z dodatkiem nie przekraczało tego limitu. W takiej sytuacji art. 13 w związku z art. 5 ustawy nie miał zastosowania.

Oczywiście, że wynagrodzenie pozwanej wypłacał nie powód a zakład pracy (spzoz), jednak nie ustalono sytuacji, w której zakład wypłacał pozwanej świadczenie w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Innymi słowy traci na znaczenie argumentacja osadzona w art. 411 pkt 1 k.c., gdyż ocenę zasadności żądania zwrotu świadczenia nienależnego rozpoczyna się od regulacji podstawowej z art. 410 k.c.

Jak zauważono świadczenie nie było nienależne z tej przyczyny, że zakład wpłacał pozwanej dodatek stażowy. Dodatek stażowy nie należy do świadczeń dodatkowych w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy i przepisów rozporządzenia wykonawczego do art. 11 ustawy. Dodatek stażowy mógł składać się na wynagrodzenie miesięczne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 18 lutego 2013 r., II PK 164/12 z glosą aprobowaną Agnieszki Rzeteckiej-Gil).

Istotne było jedynie aby łącznie wynagrodzenie miesięczne nie przewyższało czterokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia – art. 8 pkt 10 ustawy. Jeżeli suma nie przewyższała tej granicy, to do zmiany dodatku stażowego

wymagane było wypowiedzenie zmieniające lub porozumienie. Skutek nieważności (*ex lege*) miał zastosowanie dopiero z chwilą przekroczenia ustawowego limitu wynagrodzenia miesięcznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 września 2015 r., II PK 307/14). Przy niższej wysokości tego wynagrodzenia konieczne było wypowiedzenie zmieniające (wyrok Sądu Najwyższego z 6 października 2016 r., II PK 6/16). Uprawniona jest zatem teza, że dodatek stażowy nie był świadczeniem dodatkowym w rozumieniu ustawy z 3 marca 2000 r. Mógł składać się na wynagrodzenie miesięczne, pod warunkiem, że wynagrodzenie łączne nie przekraczało limitu z art. 8 pkt 10 tej ustawy.

W sprawie ustalono, że dodatek stażowy (20%) był składnikiem wynagrodzenia pozwanej. Pismo z 24 października 2008 r. określające wysokość wynagrodzenia pozwanej na 2,6 krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia literalnie nie stanowiło o wyłączeniu prawa do dodatku stażowego. Podobnie pismo z 22 grudnia 2011 r. i wskazanie w nim na art. 29b ustawy, bo nie taka była treść tego pisma i nie taki był przedmiot regulacji tego przepisu. W art. 29b chodziło o „zamrożenie” podstawy limitu wynagrodzenia do wysokości ustalonej w 2010 r. Nie doszło do wypowiedzenia zamieniającego ani do porozumienia stron. Kwestia ta jako sporna ujawniała się dopiero w 2013 r. Poprzednie pisma powoda dotyczyły nagrody jubileuszowej a nie dodatku stażowego.

Konsekwentnie skoro nie ustalono świadczenia nienależnie pobranego to bezprzedmiotowy jest zarzut naruszenia art. 409 k.c.

Z tych przyczyn zarzuty procesowe skargi nie są zasadne, gdyż w procesowej podstawie kasacyjnej znaczenie mają jedynie naruszenia przepisów, które miały istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O wyniku sprawy decyduje prawo materialne, gdyż to ono wyznacza jakie znaczenie miały poszczególne fakty, czynności, zdarzenia. Materiał sprawy był wystarczający i pozwalał na rozstrzygnięcie, że objęty skargą wyrok odpowiada prawu.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98, art. 99 w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 2 pkt 6, § 9 pkt 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

